

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΘΕΡΙΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ 1-5 Οκτωβρίου 2021

Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «ARCHAEOTOUR: Αρχαιολογία, Τουρισμός και Τοπικές Κοινωνίες»¹ που υλοποιείται και υποστηρίζεται από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και χρηματοδοτείται από το ΕΛΙΔΕΚ/ΓΓΕΚ πρόκειται να διοργανωθεί 1-5 Οκτωβρίου 2021 πενταήμερο Θερινό Σχολείο (ΘΣ) με θέμα:

«Υλικός Πολιτισμός, Αρχαιολογία και Τουρισμός: Από τα αρχαιολογικά αντίγραφα στις ταξιδιωτικές υλικότητες και τα τουριστικά αναμνηστικά (souvenirs)»

Το ΘΣ επικεντρώνεται στις συνδέσεις μεταξύ τουρισμού, αρχαιολογικής έρευνας, υλικού πολιτισμού και βιομηχανίας της κληρονομιάς. Αποτελεί μια σημαντική και πρωτότυπη προσπάθεια, μέσα από τη θεματική του να συνδεθεί η θεωρητική επεξεργασία του παραπάνω τετράπτυχου με την εμπειρική γνώση και τους τρόπους που οι τοπικές κοινωνίες ανταποκρίνονται στις νέες δυναμικές στο πλαίσιο της τουριστικοποίησης των οικονομιών τους ή της συμπληρωματικότητας στο επίπεδο της οικονομικής παραγωγής. Για αυτό το λόγο το ΘΣ θα αναπτυχθεί σε δύο άξονες: Ο πρώτος άξονας αφορά τρεις ημέρες παρουσιάσεων και συζητήσεων από ειδικούς/ές επιστήμονες και ερευνητές/τριες των κυριότερων θεωρητικών ζητημάτων στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, στο Ρέθυμνο (πανεπιστημιούπολη Γάλλου) και β) σε δύο μονοήμερα βιωματικά εργαστήρια με χειροτέχνες και παραγωγούς αναμνηστικών και αρχαιολογικών αντιγράφων (περιοχή Μαργαρίτες Ρεθύμνου και ΚΕΜΕ – Πανεπιστήμιο Κρήτης)

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΣ

Τα σουβενίρ και τα αρχαιολογικά αντίγραφα σχετίζονται στενά με μεγάλο αριθμό πολιτιστικών, κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων όπως η κατανάλωση και η παγκοσμιοποίηση, οι κοινωνικοπολιτισμικές ταυτότητες, οι τουριστικές/ταξιδιωτικές πρακτικές και η αναζήτηση αναψυχής, η ανάπτυξη εθνικιστικών και τοπικιστικών ιδεολογημάτων.

Σήμερα, η μελέτη της έννοιας των αναμνηστικών αφορά σε πολυδιάστατες ερμηνευτικές προσεγγίσεις.

Σε πολλές σύγχρονες μελέτες τα αναμνηστικά (σουβενίρ) έχουν θεωρηθεί ως προϊόντα του πολιτισμού στον οποίο δημιουργήθηκαν. Ως εκ τούτου, μας λένε τις δικές τους πολιτικές, θρησκευτικές, αρχαιολογικές «ιστορίες». Τα αναμνηστικά είναι προϊόντα των κανόνων και των αξιών συγκεκριμένων κοινωνικών μορφωμάτων. Ταυτόχρονα, συμβάλλουν στην παραγωγή, αναπαραγωγή και επινόηση πολλών ειδών παραδόσεων. Το θέμα των αναμνηστικών έχει διερευνηθεί εκτενώς σε διάφορους τομείς σπουδών,

¹ Η ομάδα έργου του Archaeotour αποτελείται από τη Δέσποινα Νάζου (Κοινωνική Ανθρωπολόγο, Επιστημονική Υπεύθυνη /Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια), Νένα Γαλανίδου (Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Πανεπ. Κρήτης) Γεωργία Μπέκα (Υποψήφια Διδασκτορίσσα, Πανεπ. Κρήτης) και Αριάδνη Γκαζή (ΕΔΙΠ, Υποψήφια Διδασκτορίσσα, Πανεπ. Κρήτης) . Στην υλοποίηση της δράσης του ΘΣ συνεργάζεται με την ομάδα έργου η Άρτεμις Καρναβά (Επίκουρη Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Πανεπ. Κρήτης)

συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων: της τέχνης, της ιστορίας, των πολιτιστικών σπουδών, των σπουδών τουρισμού και της κοινωνικής ανθρωπολογίας. Οι ερευνητές του τουρισμού έδωσαν μεγάλη προσοχή στα αναμνηστικά, καθώς το φαινόμενο παρέχει νέα εικόνα για τους τουρίστες, τους τουριστικούς προορισμούς και τη σχέση μεταξύ των δύο. Μια σειρά εμπειρικών μελετών έχουν επίσης διερευνήσει τα αναμνηστικά, με όρους αυθεντικότητας, γνησιότητας, εξιδανίκευσης καθώς και με όρους διαμόρφωσης του αισθήματος της νοσταλγίας.

Επιχειρώντας μιαν «αρχαιολογία» των αναμνηστικών και των αρχαιολογικών αντιγράφων η διαδρομή περνά μέσα από την αρχαιότητα, διασταυρώνεται με την Αρχαία Ρώμη, συναντά τις πρώιμες συλλογές τεχνουργημάτων από ιεραποστόλους και αργότερα από αποικιοκράτες και πρωτο-ανθρωπολόγους εξερευνητές. Η Μεγάλη Περιήγηση (Grand Tour) ως ένα επιστημονικό-εκπαιδευτικό εργαλείο, ήδη από τον 17^ο αιώνα διαμόρφωσε τους τρόπους πρόσληψης των 'άλλων' ως 'διαφορετικών' μέσω των αντικειμένων τους, τα οποία μεταφέρονται συχνά πυκνά στις δυτικές μητροπόλεις και συγκροτούν «δωμάτια αξιοπερίεργων αντικειμένων» (Cabinets of Curiosities).

Στα νεότερα χρόνια τα αναμνηστικά και η μελέτη τους ανακίνησαν εθνογραφικά ζητήματα και διλήμματα που αντανακλούσαν ευρύτερες συζητήσεις σχετικά με την κατάσταση της τουριστικής τέχνης ως 'αυθεντικής' αναπαράστασης της ταυτότητας των αυτόχθονων πολιτισμών. Σε αυτήν την προοπτική η τουριστική τέχνη έγινε σημαίνον της πολιτισμικής αλλαγής στα σύγχρονα περιβάλλοντα των διαπολιτισμικών (και συχνά άνισων) ανταλλαγών στις καπιταλιστικές αγορές.

Ο τουρισμός θεωρήθηκε ότι επιτρέπει στα άτομα να (ανα)κατασκευάσουν την αίσθηση του εαυτού τους και τα αναμνηστικά, ακολούθως ερμηνεύτηκαν ως 'αντικείμενα μετάβασης' τα οποία διαμέσου της μνήμης διαμεσολαβούν την αίσθηση του τόπου περικλείοντας το παρελθόν μέσα στο παρόν και το 'έξωτικό' μέσα στο 'καθημερινό'. Τα αναμνηστικά, ως υλικότητες των ταξιδιών μετουσιώνονται έτσι σε οικιακά αντικείμενα καθημερινότητας.

Στο πλαίσιο πολλών ανθρωπολογικών αναλύσεων έχει επισημανθεί ότι σε ορισμένες περιοχές, τόσο τα τοπικά χειροτεχνήματα/τεχνουργήματα όσο και οι παραγωγοί και οι δεξιότητές τους θα είχαν εξαφανιστεί αν δεν αναπτυσσόταν η τουριστική αγορά. Συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, σε πολλές περιοχές του κόσμου μέσω της παραγωγής αναμνηστικών και αξιοποιώντας τοπικές χειροτεχνικές παραδόσεις απέκτησαν εισοδήματα και βελτίωσαν τη θέση τους στη δημόσια αλλά και ιδιωτική/οικιακή σφαίρα. Οι γυναίκες θεωρήθηκαν οι βασικές πρωταγωνίστριες στις γραμμές παραγωγής αναμνηστικών και οι περισσότερο ωφελημένες.

Έχει υποστηριχθεί ότι στο πλαίσιο του τουρισμού παράγεται ένα ιδιαίτερο στυλ τέχνης με τη μορφή αναμνηστικών. Σε αυτήν την προοπτική ως τεχνουργήματα του τουρισμού, το 'ταπεινό' σουβενίρ, εξυπηρετεί πολλούς σκοπούς. Ιδιαίτερα από την οπτική γωνία της/του παραγωγού, το αναμνηστικό πρέπει να αντιπροσωπεύει τον πολιτισμό και την κληρονομιά του τουριστικού προορισμού και δύναται στην πορεία να αποτελέσει μια καλή εμπορική πρακτική, ένα πολιτιστικό προϊόν που ισχυροποιεί τον διακριτό πολιτιστικό χαρακτήρα κάθε περιοχής (brand name).

Με βάση τα παραπάνω κατανοούμε ότι η κληρονομιά καθίσταται το 'κλειδί' για τις προσλήψεις των αναμνηστικών αντικειμένων γιατί μέσα από το μακρινό παρελθόν και την χρονική απόσταση μπορεί κανείς να εντοπίσει πιο άνετα τη διαφορά, την «ετερότητα» και να κατανοήσει το τι κάνει ένα συγκεκριμένο μέρος και πολιτισμό μοναδικό σε σχέση με τον πολιτισμό του 'τουρίστα –συλλέκτη'.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ, ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑ

Στην ανθρωπολογική βιβλιογραφία η τέχνη για τουρίστες/στρίες συνίσταται σε αναπαραγωγές παραδοσιακής τέχνης, σε αντίγραφα αρχαιολογικών ευρημάτων καθώς και σε επινοημένα αναμνηστικά (σουβενίρ)- δηλαδή υλικότητες που είναι είτε φτηνές και μαζικά παραγόμενες με αναφορές κα αναλογίες στις τοπικές παραδόσεις (τέχνη του αεροδρομίου) είτε πρωτότυπες, καλλιτεχνικές και ανανεωτικές των παραδοσιακών σχεδίων και τεχνικών.

Μέσα από τη παραπάνω βιβλιογραφία η αρχαιολογική έρευνα, έχει υποστηριχθεί ότι ενδυναμώνει τη βιομηχανία αντιγράφων και τον ρόλο των αρχαιολόγων, των μουσείων και των κυβερνητικών οργανισμών όπως και των τοπικών κοινοτήτων στην παραγωγή νέων πολιτιστικών ταυτοτήτων στο πλαίσιο του τουρισμού.

Στο πλαίσιο της οικονομίας της εμπειρίας και ιδιαίτερα η ανάπτυξη της τουριστικής αγοράς και η υπερπροσφορά εκπαιδευτικών διαδρομών αρχαιολογικού τουρισμού- τουρισμού κληρονομιάς, έχει θέσει στο επίκεντρο συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους και συγκεκριμένου τύπου αρχαιότητες.

Από αυτήν την σκοπιά, αρχαιολογία και αρχαιολόγοι εμμέσως ή ευθέως επηρεάζουν την παραγωγή και το εμπόριο αντιγράφων και υλικών αναπαραγωγών στα εθνικά ή τοπικά μουσεία και στα τοπικά καταστήματα πώλησης σουβενίρ διαμορφώνοντας ακολούθως τις τουριστικές προσλήψεις και αναπαραστάσεις του παρελθόντος που υπαγορεύονται πολύ συχνά από συγκεκριμένα ιδεολογικά προτάγματα και εθνικές (ή και εθνικιστικές) πολιτικές του πολιτισμού.

ΣΚΟΠΟΙ

1) Το Θερινό Σχολείο πρόκειται να εστιάσει στους τρόπους με τους οποίους τα αρχαιολογικά αντίγραφα, η αρχαιότητα και τα τουριστικά αναμνηστικά συναντώνται στο οικονομικό πεδίο των τοπικών κοινωνιών και προσδιορίζονται από τοπικές αντιλήψεις για το παρελθόν, την παράδοση, την αυθεντικότητα, την αρχαιολογία.

2) Στους τρόπους που όλα τα παραπάνω συγκροτούν τα νέα πεδία όπου παράγεται μια νέα πολιτιστική και τουριστική φυσιογνωμία των κοινοτήτων με όρους αειφορίας και ήπιας ανάπτυξης. Με όρους συνέχισης οικοτεχνικών πρακτικών και γενεαλογικών χειροτεχνικών παραδόσεων.

3) Στις διαδρομές των αρχαιολογικών δράσεων/ανασκαφών αλλά και των αρχαιολόγων που συνέβαλαν προκειμένου να διαμορφωθούν συγκεκριμένες προσλήψεις της αρχαιολογίας ως επιστήμης και των ευρημάτων ως αντικειμένων 'αξίας' σε περιοχές με ραγδαία μεταβαλλόμενες οικονομίες.

Το Θερινό Σχολείο θα διεξαχθεί κυρίως με φυσική παρουσία φοιτητών/τριών, όπως και των μελών της ομάδας έργου του προγράμματος. Διαδικτυακά (παρουσιάσεις διδασκουσών και διδασκόντων εκτός του Πανεπ. Κρήτης).

Είναι δωρεάν και λόγω των υγειονομικών συνθηκών η συμμετοχές θα είναι πολύ περιορισμένες σε αριθμό και θα ανακοινωθούν στις 28/9. Όσοι και όσες συμμετέχουν θα πρέπει να επιδείξουν είτε πιστοποιητικό εμβολιασμού , είτε επικυρωμένο αρνητικό αποτέλεσμα rapid test.

Επίσης θα πρέπει να στείλουν δήλωση συμμετοχής που θα συνοδεύεται από σύντομο βιογραφικό στην διεύθυνση desponazou@gmail.com

Το ΘΣ θα διεξαχθεί στα ελληνικά και στα αγγλικά (βιβλιογραφία)

Απευθύνεται σε προπτυχιακούς/ές και μεταπτυχιακούς/ές φοιτητές/τριες με υπόβαθρο κυρίως στις αρχαιολογικές σπουδές , αλλά και σε όσες και όσους από τις κοινωνικές επιστήμες έχουν ειδικό ενδιαφέρον για τη θεματική. Απευθύνεται επίσης σε φοιτητές Erasmus.

Θα δοθεί βεβαίωση παρακολούθησης.

Σύντομα θα ανακοινωθούν στην ιστοσελίδα του Archaeotour περισσότερες λεπτομέρειες για το πρόγραμμα, την ενδεικτική βιβλιογραφία, τον τρόπο τηλε-παρακολούθησης καθώς και οι περιλήψεις και τα βιογραφικά των διδασκόντων και των διδασκουσών.